

Od Redakcji

Najnowszy zeszyt „Terminus” prezentuje zbiór artykułów o kulturze ostatniej fazy humanizmu polskiego u końca XVI wieku. Pierwszy z nich dotyczy kultury politycznej Rzeczypospolitej i dyplomacji polskiej, niewahającej się sięgać po nowoczesne rozwiązania propagandowe. Grzegorz Franczak w erudycyjnym studium „*Polotia recepta*”. *Mapa Księstwa Połockiego – teksty i preteksty sporu o władzę* na podstawie źródeł polskich i rusko-litewskich analizuje przekaz propagandowy noty dołączonej do mapy *Descriptio Ducatus Polocensis* (1580) Stanisława Pachołowieckiego, a wchodzącej w skład tak zwanego *Atlasu Księstwa Połockiego*. Oznaczenie na tej wielokrotnie później przedrukowywanej w Europie mapie zdobytego przez Stefana Batorego Połocka jako „odzyskanego” dla Rzeczypospolitej (*Polotia recepta*), a „historycznie” należnego Litwie, miało legitymizować odwieczne prawo Polski do tego regionu. Było to działanie w odpowiedzi na roszczenia Iwana Groźnego do niegdyśszego Księstwa Połockiego, a razem z nim do Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Udana akcja dyplomatyczno-propagandowa umocniła też, podważane przez cara, prawo szlachty polsko-litewskiej do wolnego wyboru króla.

Kolejny tekst to artykuł Katarzyny Płaszczyńskiej-Herman zatytułowany *Oprawianie jako etap produkcji. O związkach drukarzy, księgarzy i introligatorów*. Przedstawiony tu rozwój handlu książką oprawną odzwierciedla zmianę na rynku księgarskim u końca XVI wieku, kiedy książka przestała być luksusowym nabytkiem koneserów, oddających ją introligatorowi, by wybił ich herby na oprawie, lecz w gotowej postaci, w oprawie, trafiała do coraz szerszego grona czytelników. Na podstawie zachowanych krakowskich inwentarzy księgarskich z XVI wieku oraz proveniencji makulatury introligatorskiej Autorka ustala związki znanych introligatorów

i drukarzy, a także szacunkową liczbę opraw wykonanych u nakładcy z przeznaczeniem na handel. Szczegółowo analizuje też dwa egzemplarze polskiej Biblii, wydane w Krakowie w 1599 roku i najwyraźniej oprawione jeszcze u wydawcy.

Przykład upowszechniania myśli humanistycznej na etapie edukacji szkolnej daje wydane i szeroko omówione przez Justynę Kiliańczyk-Ziębę polskie tłumaczenie podręcznika *savoir vivre* u Erazma, dokonane za pośrednictwem katechizmowej wersji Reinharda Loricha przez Sebastiana Fabiana Klonowica. Artykuł „*Dworstwo obyczajów*” Sebastiana Fabiana Klonowica. Przekład „*Civilitas morum*” Erazma z *Rotterdamu w spuściznie poety oraz wydawnicze losy książeczki w dawnej Rzeczypospolitej* pokazuje też, w jaki sposób rekonstrukcja historii publikacji oryginału i polskiej adaptacji dziś zapomnianego, a niegdyś bestsellerowego podręcznika może rzucić światło na wczesnonowożytny rynek księgarski.

Z kolei dwie publikowane recenzje przedstawiają monografie poświęcone humanistycznej literaturze łacińskiej środkowo-wschodniej Europy. Barbara Milewska-Ważbińska omawia dzieło przedwcześnie zmarłej badaczki, Angeliki Modlińskiej-Piekarz, *Łacińska poezja biblijna na Śląsku w XVI i XVII wieku* (Wydawnictwo KUL, 2018), Elwira Buszewicz prezentuje zaś *Companion to Central and Eastern European Humanism* (vol. 2: *The Czech Lands*), pod redakcją Lucie Storchovej (De Gruyter, 2020).

Życzę owocnej lektury,

Grażyna Urban-Godziek